

Μ.Μ.Ε., τεκμήριο αθωότητας και κοινό περί Δικαίου αίσθημα.

**Του Αναστασίου Ι. Χατζηγιάννη, δικηγόρου στο Πρωτοδικείο
Μυτιλήνης.**

«Θα χαιρετίσω και γώ με τη σειρά μου όλους όσοι βρίσκονται σε αυτή την αίθουσα, καλωσορίζοντας και όσους επισκέφθηκαν το νησί μας επ' αφορμή αυτού του συνεδρίου ευχόμενος να περάσουν ευχάριστα.

Ξεχωριστή τιμή για μένα, η παρουσία μου σ' αυτό το συνέδριο με τόσους επιφανείς, καταξιωμένους και αναγνωρισμένους προσκεκλημένους, που έχουν αφήσει «το αποτύπωμα τους» στη νομική επιστήμη και στη δικαιοσύνη γενικότερα.

Μου ζητήθηκε να «διαπραγματευτώ» ένα θέμα , σε μια **χρονική συγκυρία που όπως όλοι οι θεσμοί αμφισβητούνται**, δεδομένου ότι έχουμε δημιουργήσει μια κοινωνία χωρίς θεσμικά αντίβαρα, **έτσι αμφισβητείται και ο θεσμός της δικαιοσύνης, η οποία βάλλεται πανταχόθεν, ακόμη και εκ των έσω**. Καθημερινά σχεδόν διαβάζουμε ανακοινώσεις, της ένωσης Δικαστών, ανακοινώσεις της ένωσης Εισαγγελέων, δελτία τύπου του ανωτάτου Δικαστηρίου , «δίκην απολογίας» για αποφάσεις της δικαιοσύνης επί πολύκροτων υποθέσεων ή επί κριτικών ή και παρεμβάσεων ακόμη στο έργο της δικαιοσύνης. Ο κατεξοχήν πυλώνας του δημοκρατικού πολιτεύματος, αμφισβητείται ολοένα και περισσότερο και αυτή η αμφισβήτηση προέρχεται ως ένα βαθμό από ένα «πληγωμένο περί δικαίου αίσθημα» που εκφράζεται από μια ολοένα και μεγαλύτερη μερίδα Ελλήνων Πολιτών.

Δικαίως; Κατά την ταπεινή μου άποψη όχι. Διότι αυτή η αμφισβήτηση προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τη χειραγώγηση των πολιτών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, από τα Social media, από ειδικούς και μη, από επαίοντες και άσχετους, αλλά για να λέμε και «τα του οίκου μας» και από εμάς τους ίδιους, που με την επαγγελματική μας ιδιότητα επιδιώκουμε την προβολή και την

αναγνωρισιμότητα, που όμως κάποτε μπορεί να έχει βαρύ τίμημα, μη διστάζοντας να κρίνουμε, να προκρίνουμε, να καταδικάσουμε, να αμφισβητήσουμε δικαστικές αποφάσεις, να σπιλώσουμε προσωπικότητες.

Στην κοινωνία μας είναι πέρα για πέρα φανερό όχι απλά η απόλυτη παρουσία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης αλλά και η παντοδυναμία τους. Φθάσαμε στη εποχή να λαμβάνονται νομοθετικές πρωτοβουλίες εντός σαράντα οκτώ ωρών γιατί τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ο «κίτρινος τύπος» και η «κοινή γνώμη της κλειδαρότρυπας» το ζητάνε. Κάθε έγκλημα που προκαλεί την κοινή γνώμη, οδηγεί νομοτελειακά σε ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας. Όχι όταν το προσβαλλόμενο έννομο αγαθό ημερεύσει. Εν θερμώ και για να ικανοποιηθούν τα αλαλάζοντα πλήθη.

Και ποιος ελέγχει τους νόμους; Ποιος καλείται να τους εφαρμόσει ; Φυσικά σε μια ευνομούμενη δημοκρατική χώρα οι δικαστές. Δυστυχώς όμως έχουμε φθάσει στο σημείο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης να κρίνουν εάν ο τάδε δικαστής ορθώς ερμήνευσε ή εφήρμοσε το νόμο ή ο δείνα εισαγγελέας ορθώς επρότεινε περί της ενοχής ή περί της αθωότητας.

Στις μέρες μας το λεγόμενο «δικαστικό ρεπορτάζ» αποκτά ολοένα και περισσότερη ισχύ στο χώρο της ενημέρωσης των πολιτών. Καθημερινά βλέπουμε να λαμβάνουν χώρα ειδησεογραφικά ρεπορτάζ από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και κοινωνικής δικτύωσης, με αφορμή καταγγελίες για σοβαρά εγκλήματα, εγκλήματα κατά της ζωής, εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας, εγκλήματα σεξουαλικών παρενοχλήσεων, βιασμών, παιδεραστίας, γυναικοκτονιών, ανθρωποκτονιών, οικονομικά εγκλήματα και άλλα, όπως πολύνεκρα ατυχήματα από διάφορες αιτίες.

Η πραγματικότητα αυτή, η οποία , εκτός των προφανών θετικών προσήμων που ενέχει, υποκρύπτει κινδύνους, ιδίως όταν η «είδηση» , υπό τον μανδύα της πληροφόρησης του κοινού άπτεται θεμάτων που αγγίζουν τον πυρήνα θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων είτε κάτι περισσότερο: **Θεμέλιες δικαιοκτικές αρχές οι οποίες «κατακτήθηκαν» εν μέσω επίπονων χρονοβόρων αγώνων τους προηγούμενους αιώνες, υπονομεύονται χάριν της πληροφόρησης.**

Φυσικά και δικαιούνται οι πολίτες να λαμβάνουν γνώση των αποτρόπαιων πράξεων που συμβαίνουν, αφενός ώστε όλο και περισσότερα ενδεχόμενα θύματα να αποκτήσουν το θάρρος να προβούν σε καταγγελίες παρόμοιων εγκλημάτων, αφετέρου να προστατευτεί το κοινωνικό σύνολο από τις επικίνδυνες αυτές προσωπικότητες δραστών και να αποδοθεί τελικά ουσιαστική Δικαιοσύνη.

Φυσικά και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης οφείλουν να **εκπληρώνουν τη συνταγματικά κατοχυρωμένη υποχρέωση τους, που παράλληλα είναι και συνταγματικό δικαίωμα των πολιτών σε ενημέρωση κατ άρθρο 14 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος.**

Το μείζον ωστόσο ζήτημα – ερώτημα που ευλόγως προκύπτει, είναι αν στο βωμό της ενημέρωσης δύναται να περιορίζονται (αν όχι να παραβιάζονται εξ ολοκλήρου) άλλα επιμέρους δικαιώματα και αρχές , τα οποία είναι επίσης κατοχυρωμένα από νομοθετικά κείμενα αυξημένης τυπικής ισχύος.

Παρατηρείται σε πολλές νομικές υποθέσεις, εγκλημάτων, που δικαιολογημένα απασχολούν την κοινή γνώμη , από τα πρώιμα κιόλας στάδια της ποινικής προδικασίας, ήτοι όταν δεν έχει ακόμα διαμορφωθεί καμιά ουσιαστική δικανική πεποίθηση από τα θεσμοθετημένα με αυτό το ρόλο κρατικά όργανα, να λαμβάνουν χώρα τηλεοπτικές ή ραδιοφωνικές δίκες, οι οποίες αναμφίβολα επηρεάζουν τον κατηγορούμενο.

Σε δύο τουλάχιστον περιπτώσεις που επί μεγάλο χρονικό διάστημα απασχόλησαν τα τηλεοπτικά μέσα, εγώ ο ίδιος προσωπικά, ανεξαρτήτως της ετυμηγορίας του Δικαστηρίου και των αποδείξεων στις οποίες στηρίχθηκε για να εκδώσει την απόφαση του, ήμουν σχεδόν βέβαιος για το καταδικαστικό αποτέλεσμα, όταν μάλιστα στη μια των περιπτώσεων Υπουργός της Κυβέρνησης, **κινούμενη βεβιασμένα, προφανώς από ένστικτο πολιτικής αυτοσυντήρησης**, επέλεξε να δώσει συνέντευξη τύπου και να αναφερθεί στον ύποπτο ποινικής προδικασίας, προδικάζοντας δημοσίως ότι είναι εξαιρετικά επικίνδυνος.

Η πρακτική αυτή των ραδιοηλεκτρικών μέσων, κυρίως των τηλεοπτικών, που τις περισσότερες φορές δυσχεραίνει σημαντικά και αυτό το έργο των αρμοδίων ανακριτικών αρχών, πλήττει βάνουσα μια εξέχουσα βαρύνουσα δικαιοδική αρχή, που συμπυκνώνεται σε δύο λέξεις, **το τεκμήριο της αθωότητας του κατηγορουμένου**, το οποίο αποτελεί βασικό πυλώνα του Ποινικού Δικαίου.

Δεν μου αρέσει να «κρούω θύρες» ανοικτές για ζητήματα ήδη γνωστά σε όλους σας, οφείλω όμως στα πλαίσια του θέματος να αναφέρω τα εξής.

Τα ανθρώπινα δικαιώματα που έχουν κατακτηθεί και κατοχυρωθεί μέχρι σήμερα, είναι αποτέλεσμα μακροχρόνιων κοινωνικοπολιτικών και οικονομικών αγώνων εναντίον της κρατούσας εξουσίας, η οποία επέβαλε με τη δύναμη της τον καταναγκασμό και την αυθαιρεσία, καταπατώντας κάθε έννοια δικαίου και ανθρώπινης αξίας.

Το κατηγορητικό σύστημα διεξαγωγής των ποινικών δικών του 16^{ου} αιώνα, χαρακτηριζόταν από δύο βασικά μειονεκτήματα: τα παράλογα αποδεικτικά μέσα του καθαρτήριου όρκου και της μονομαχίας και τις δυσβάσταχτες κυρώσεις όσων αποτύγχαναν να αποδείξουν την ενοχή του προσώπου, σε βάρος του οποίου κίνησαν ποινική διαδικασία. Με προφανές αποτέλεσμα άτομα κατώτερων κοινωνικών τάξεων να αποφεύγουν να καταγγείλουν παράνομες πράξεις ισχυρών. Για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου, ο Πάπας Ιννοκέντιος ο ΙΙΙ καθιέρωσε το εξεταστικό σύστημα, με κυριότερες καινοτομίες την αυτεπάγγελτη δίωξη των εγκλημάτων και την αντικατάσταση των αποδεικτικών μέσων της θεοδικίας με νομικούς κανόνες απόδειξης.

Το 1532 θεσπίστηκε ο πρώτος Γερμανικός ποινικός Κώδικας, ο οποίος επηρεασμένος από την Ιταλική θεωρία, εισήγαγε και το τεκμήριο της αθωότητας, με εξαιρετικά περιορισμένη όμως δύναμη, καθώς η τέλεση εγκλήματος αποδεικνυόταν με την ομολογία, για την απόσπαση της οποίας επιτρεπόταν η χρήση βασανιστηρίων. Μέχρι πριν τη Γαλλική Επανάσταση, η εξέλιξη του εξεταστικού συστήματος συνοδευόταν από παράλληλη εξέλιξη των βασανιστηρίων και καθιέρωση της ποινής υπόνοιας, η

οποία βρισκόταν στον αντίποδα του τεκμηρίου αθωότητας, αφού σε περίπτωση αμφιβολιών για την τέλεση εγκλήματος οδηγούσε στην επιβολή ποινής.

Για πρώτη φορά το 1789 με το άρθρο 9 της Γαλλικής Διακήρυξης των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του πολίτη καθιερώθηκε το τεκμήριο αθωότητας, όπου αναφερόταν ότι «κάθε άνθρωπος τεκμαίρεται αθώος μέχρις ότου κηρυχθεί ένοχος και εφόσον κριθεί απαραίτητο να συλληφθεί, οποιαδήποτε σκληρή μεταχείριση που δεν θα ήταν αναγκαία για να εξασφαλισθεί η κράτησή του πρέπει να καταστέλλεται αυστηρά από το νόμο».

Το τεκμήριο της αθωότητας δεν αποτέλεσε πρωτοτυπία της Γαλλικής Επανάστασης. Το ανευρίσκουμε ήδη υπό τη μορφή ενός τεκμηρίου μη ενοχής στο “Πολιτικό” Σύνταγμα της Τροιζήνας του 1827, όπου αναφέρεται επί λέξει: «Έκαστος προ της καταδίκης του δεν λογίζεται ένοχος», και που για να είμαστε ειλικρινείς χρειάστηκαν σχεδόν 130 χρόνια, ώστε να καταστεί στη χώρα μας εσωτερικό δίκαιο με την κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ένα τεκμήριο που εδραιώνει, μετά κόπων και βασάνων, τη θέση του στο άρθρο 6, παράγραφο 2 της ΕΣΔΑ, στο άρθρο 48 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και σε πλήθος δεσμευτικών κειμένων αυξημένης τυπικής ισχύος, όπως το άρθρο 14 παρ. 2 του Διεθνούς Συμφώνου του Ο.Η.Ε για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, τα οποία αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του εσωτερικού μας δικαίου με υπερνομοθετική ισχύ (βάσει του άρθ. 28 παρ. 1 του Συντάγματος).

Ο ν. 4596/2019 ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την οδηγία 2016/343 της Ε.Ε και στο άρθρο 6 αυτού προβλέφθηκε η προσθήκη στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας του άρθ. 72 με τίτλο τεκμήριο αθωότητας και περιεχόμενο «Οι ύποπτοι ή κατηγορούμενοι τεκμαίρονται αθώοι μέχρι να αποδειχθεί η ενοχή τους σύμφωνα με το νόμο».

Ο παλιός νόμος 4620/2019, όπως και ο νεώτερος 5090/2024 προβλέπουν το τεκμήριο αθωότητας στο άρθρο 71 του ΚΠΔ. Επιπρόσθετα το τεκμήριο αθωότητας ενισχύεται με τη διάταξη του άρθ. 7 του ν. 4596/2019 σχετικά με τις δημόσιες αναφορές στην ενοχή του προσώπου.

Το τεκμήριο αθωότητας προβλέπεται επίσης στην εσωτερική νομοθεσία που ρυθμίζει θέματα δημοσιογραφικής δεοντολογίας και συγκεκριμένα στο άρθ. 2 στοιχ. γ' του Κώδικα Επαγγελματικής, Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων – μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α αναφέρεται ότι ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει να σέβεται το τεκμήριο αθωότητας και να μην προεξοφλεί τις δικαστικές αποφάσεις.

Τέλος, στο άρθ. 11 παρ. 1 του Κώδικα δεοντολογίας ειδησεογραφικών και άλλων δημοσιογραφικών και πολιτικών εκπομπών που καταρτίστηκε από το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης προβλέπεται ότι «η αρχή ότι ο κατηγορούμενος τεκμαίρεται αθώος μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη του γίνεται σεβαστή και συνεπώς δεν προεξοφλείται το αποτέλεσμα της δίκης, ούτε οι κατηγορούμενοι αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα ως ένοχοι»

Σε επίπεδο δε ελληνικού ποινικού δικαίου, η πρόβλεψη του, ως προανέφερα, στο άρθρο 71 του Ποινικού μας Κώδικα, ανταποκρίνεται στη συνταγματική επιταγή του άρθρου 20 περί του δικαιώματος δικαστικής προστασίας, εκπληγάζει, εντούτοις, πρωτίστως από την αξία του ανθρώπου και από το σεβασμό προς τα θεμελιώδη δικαιώματα του, ανεξαρτήτως της ιδιότητάς του ως κατηγορουμένου ή υπόπτου για την τέλεση αξιολοίμων πράξεων.

Η πρόταξη της αθωότητας έναντι της ενοχής και η απόφαση της απαλλαγής του κατηγορουμένου ενόψει της αμφιβολίας ως προς την ενοχή του συνθέτουν μία ικανοποιητική, πρώτη εικόνα για την κατανόηση του περιεχομένου του τεκμηρίου αθωότητας.

Το τεκμήριο αθωότητας αφορά τον τρόπο διαμόρφωσης της ποινικής δίκης, και την αντίληψη, πως κάθε πρόσωπο είναι καταρχήν αθώο και άρα ίσο - ως προς την ποινική του μεταχείριση- απέναντι σε οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο. Σε ένα πρώτο στάδιο το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί ελάχιστο προαπαιτούμενο, ώστε να γίνει λόγος για ευνομούμενη και δικαιοκρατική κοινωνία εν γένει.

Δε νοείται η πολιτεία, εξοπλισμένη με το “όπλο” της ποινής και ασκούσα τον κρατικό καταναγκασμό, να προκαταλαμβάνει την ενοχή του προσώπου, ούτε θα ήταν δυνατό να νοηθεί σε ένα κράτος δικαίου, που σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα του προσώπου, η επιβολή ποινής απευθείας με την απαγγελία της κατηγορίας.

Καθίσταται, άρα, σαφές, πως υφίσταται προ της εμπλοκής της πολιτείας ένα “άδηλο” τεκμήριο αθωότητας, που απαγορεύει την εκ μέρους της πολιτείας απόδοση ποινικής δικαιοσύνης άνευ ετέρου και προτού εξοπλισθεί η εκάστοτε καταδικαστική απόφαση με την αρμόζουσα δικονομική ωριμότητα περί της ενοχής του κατηγορουμένου.

Το τεκμήριο εν ολίγοις προστατεύει τον κατηγορούμενο καθ’ όλα τα στάδια της ποινικής δίκης έως ότου οι δικαστές αποφανθούν αμετάκλητα επί της ενοχής του κατηγορουμένου. Μάλιστα δεν προστατεύει μόνο τον κατηγορούμενο, δηλαδή το πρόσωπο έναντι του οποίου ο εισαγγελέας άσκησε την ποινική δίωξη, αλλά και τον ύποπτο για ένα ποινικό αδίκημα.

Εν όψει αυτών, η συστηματική πρακτική της διαρροής εγγράφων ποινικών δικογραφιών προς τα ΜΜΕ , στοιχειοθετεί κατάφωρη παραβίαση των διατάξεων τόσο του ΚΠοινΔ όσο και του ΠΚ, που προβλέπουν μυστικότητα της ποινικής προδικασίας, ως εγγύηση δίκαιης δίκης, χωρίς τον κίνδυνο αθέμιτης επιρροής έναντι των παραγόντων της δικαιοσύνης.

Βέβαια ένα επιχείρημα που προβάλλουν όσοι προβαίνουν σε δηλώσεις ή ενέργειες που φαλκιδεύουν το τεκμήριο αθωότητας ενός υπόπτου ή κατηγορουμένου προκειμένου να μειώσουν την απαξία αυτών των ενεργειών βρίσκει έρεισμα στο άρθ. 10 της ΕΣΔΑ καθώς και στο άρθ. 14 του Συντάγματος τα οποία κατοχυρώνουν την ελευθερία της έκφρασης. Η ελευθερία του Τύπου είναι βεβαίως υψίστης σημασίας και προστατεύεται σε υπερεθνικό επίπεδο. Απορρέει από την ελευθερία της έκφρασης και αποτελεί αναγκαίο όρο μιας δημοκρατικής κοινωνίας, ωστόσο εξίσου σημαντική είναι και η οριοθέτησή της ώστε να μην προσβάλλεται η προστασία του κατηγορουμένου. **Από τη μια πλευρά της ζυγαριάς βρίσκεται η ελευθερία του Τύπου και από την**

άλλη το τεκμήριο αθωότητας. Το πρώτο συμβάλλει στην ενημέρωση του κοινού, το δεύτερο προστατεύει τα δικαιώματα των υπόπτων και κατηγορουμένων, όμως, όταν το ένα από τα δύο προστατεύεται σε βαθμό που μειώνει την προστασία του άλλου, τότε επιβάλλεται εξισορρόπηση.

Η ελεύθερη ενημέρωση που είναι επιθυμητή και ευκαταία φυσικά, θα πρέπει να πραγματοποιείται με σωστό και αντικειμενικό τρόπο, να αφορά στην παράθεση των γεγονότων που είναι αναγκαία για την ενημέρωση των πολιτών με σεβασμό στο τεκμήριο αθωότητας και στην ανθρώπινη αξία, κάτι που προϋποθέτει βεβαίως την κατάλληλη παιδεία των παρεχόντων την πληροφορία.

Ως εκ τούτου, ακόμη και στα ειδεχθέστερα των εγκλημάτων, τα οποία διαταράζουν υπέρμετρα την εύρυθμη κοινωνική λειτουργία και ευλόγως απασχολούν την κοινή γνώμη και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης θα πρέπει να διατηρείται η ισορροπία μεταξύ της έγκυρης πληροφόρησης και των ορίων που θέτει το τεκμήριο της αθωότητας.

Στην πράξη όμως τι συμβαίνει; Όπως είπα οι ποινικές υποθέσεις ανέκαθεν προκαλούσαν το έντονο ενδιαφέρον του κοινού με αποτέλεσμα συχνά να κυκλοφορούν πολλά δημοσιεύματα που παραβίαζαν και συνεχίζουν να παραβιάζουν το τεκμήριο αθωότητας και να υπονομεύουν την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Τα Μ.Μ.Ε έχουν αποκτήσει το χαρακτήρα μιας «παράλληλης δικαιοσύνης» μέσω «τηλεδικών» και δημοσιευμάτων που προεξοφλούν την ενοχή του κατηγορουμένου, με αποτέλεσμα την πρόωρη μεταχείριση του κατηγορουμένου ως ενόχου. Με αυτό τον τρόπο το τεκμήριο αθωότητας, αυτή η μεγάλη κατάκτηση του νομικού πολιτισμού, κινδυνεύει να μετατραπεί σε «τεκμήριο ενοχής». Τα «δικαστικά ρεπορτάζ» ενώ οφείλουν να παρουσιάζουν μια υπόθεση με αντικειμενικότητα, διακριτικότητα και πάνω απ' όλα με σεβασμό στην αξία του ανθρώπου διαφορετικά όχι μόνο παραβιάζουν το τεκμήριο αθωότητας αλλά υπονομεύουν την ορθή απονομή δικαιοσύνης μέσα από τον σχηματισμό της κοινής γνώμης για γεγονότα που δεν έχουν ακόμα κριθεί δικαστικά, δημιουργώντας κλίμα εκδίκησης και υποταγής στα ανθρώπινα πάθη, εξάπτοντας,

υποδαυλίζοντας και τέρποντας για την μαζική δημόσια καταδίκη ακόμη και από κρατικά ΜΜΕ και άλλους ηθικούς κήνσορες του δημόσιου λόγου που σπεύδουν να διαπομπεύσουν και να καταδικάσουν ηθικά πριν από κάθε δίκη .

Φυσικά και στις προαναφερόμενες υποθέσεις, που γίνονται αντικείμενο, παράθεσης απόψεων από μη εξουσιοδοτημένα άτομα, χωρίς τη στοιχειώδη Νομική κατάρτιση και «τηλεδικών» στα τηλεοπτικά παράθυρα, παρατηρούμε το φαινόμενο της παραβίασης του τεκμηρίου αθωότητας αλλά δεν θα συγκεκριμενοποιήσω σε ποιες υποθέσεις λαμβάνει χώρα αυτή η παραβίαση αλλά πως παραβιάζεται.

Έτσι λοιπόν δεν νομίζω να αμφιβάλλει κανένας ότι το τεκμήριο αθωότητας βιάζεται καθημερινώς αφού παραβιάζεται βάνουσα. Και όσο και αν υπερηφανευόμαστε ότι είμαστε η χώρα που γέννησε τη Δημοκρατία , στην καθημερινή πράξη με προεξάρχοντα βιαστή του τεκμηρίου αθωότητας τον νομοθέτη και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης βιώνουμε μία ανομία. Μία ανομία που συνίσταται στο γεγονός της Δημοσιοποίησης στοιχείων που δεν θα έπρεπε επ' ουδενί να παρουσιάζονται αφού όταν αφορούν Δικογραφία , υπάρχει ρητή απαγόρευση ανακοίνωσης τους στο κοινό. Στοιχεία δικογραφιών, ονόματα κατηγορουμένων, υποκλαπείσες συνομιλίες κάνουν τον γύρο του κόσμου. Τι και αν υπάρχει ρητή απαγόρευση, τι και αν υπάρχει ένας αυστηρός νόμος περί προσωπικών δεδομένων, ο οποίος τελευταία τροποποιήθηκε και έγινε πιο αυστηρός.

Αναλογιστήκαμε ποτέ όμως και την αντίθετη άποψη του φερόμενου ως δράστη ο οποίος μπορεί να παρουσιάζεται ως εγκληματίας και με το πέρας της διαδικασίας να αθωωθεί; Η αθώωση του, αν υπάρξει τέτοια, θα λάβει χώρα πολύ αργά και ίσως, λέω ίσως να δημοσιευτεί κάτω από τη στήλη των εφημερευόντων φαρμακείων σε μία εφημερίδα, ή σε ένα βίντεο δέκα δευτερολέπτων στην τηλεόραση ή σε κάποια site με δημοσιεύματα το περιεχόμενο των οποίων δεν θα ξεπερνά τις τρεις γραμματοσειρές. Αντιθέτως όμως η διαπόμπευσή του φιλοξενούσε τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, απασχολούσε τον τηλεοπτικό τύπο με τα τηλεοπτικά παράθυρα να εναλλάσσονται στα διάφορα κανάλια και στα site χυνόταν τόνοι «ηλεκτρονικής» μελάνης.

Και το αποτέλεσμα όλης αυτής της συμπεριφοράς προς τον φερόμενο ως δράστη ποιο είναι;

ΜΑ ΦΥΣΙΚΑ Η ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΤΕΚΜΗΡΙΟΥ ΑΘΩΟΤΗΤΑΣ.

Και όπως ο βιασμός μίας γυναίκας αποτελεί ένα ειδικό έγκλημα το ίδιο συμβαίνει και με το «βιασμό» του τεκμηρίου αθώοτητας. Το «θύμα» που βιάστηκε , διότι δεν σεβάστηκαν το τεκμήριο αθώοτητας (στην περίπτωση βέβαια που μιλάμε για αθωωτική απόφαση) έχει διαπομπευτεί, έχει καταστραφεί ηθικά και ενδεχομένως και οικονομικά.

Δυστυχώς θα πρέπει όλοι μας να αποστασιοποιηθούμε από την αναφορά απλών γεγονότων που φαντάζουν ως αληθή και να σκεπτόμαστε προτού εκδηλώσουμε οποιαδήποτε οργή εναντίον ατόμων που δεν γνωρίζουμε αν τέλεσαν τις πράξεις που τους αποδίδονται .

Ας είμαστε πιο φειδωλοί στον τρόπο που αντιμετωπίζουμε την κάθε περίπτωση και ας μην είμαστε φερέφωνα του κάθε κακοπροαίρετου.

Όμως διπλά φειδωλοί οφείλουν να είναι αυτοί που κρίνουν την ουσία μιας πολύκροτης υποθέσεως. Άραγε μπορεί ο Δικαστής να είναι απόλυτα στεγανός στις όποιες συναισθηματικές αντιδράσεις της κοινής γνώμης, που παροξύνονται πολλές φορές από τον κραυγαλέο τρόπο αντιμετώπισης των δραστών από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ή τον τύπο, ή θέλοντας ενίοτε να εξευμενίσει αυτήν για τους κραδασμούς που προκάλεσε στην ψυχική ειρήνευση, η προερχόμενη από την πράξη του δράστη, προσβολή των εννόμων αγαθών, που αποτελούν κοινωνικά δόγματα κρίνει αυστηρά ή με υποκειμενισμό, αν και κατά γενική παραδοχή ο δικαστής δεν μπορεί και δεν πρέπει να θέτει ως γνώμονα της κρισιολογικής του λειτουργίας την «εν θερμώ» και υπό το κράτος συναισθηματικής υπερέντασης σχηματιζόμενη και γι αυτό επιπόλαιη αντίληψη της κοινής γνώμης περί δικαίου και ατομικών δικαιωμάτων.

Ο Ευάγγελος Κρουσταλάκης είχε γράψει σε ένα άρθρο του ότι «το να κρίνεις τους συνανθρώπους σου στις σχέσεις μεταξύ τους ή στις διαφορές τους με την κρατική εξουσία, ή ακόμη το να αξιολογείς ποινικά τη συμπεριφορά τους στην κοινωνία, είναι ένα έργο υπεράνθρωπο».

Προσωπικά θεωρώ ότι είναι έργο ανθρώπινο και μόνο και σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα , προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανεμπόδιστη υλοποίηση του έργου του δικαστικού λειτουργού, θα πρέπει να θεσπίζονται εγγυήσεις που τον κατοχυρώνουν. Είναι πρόδηλο ότι η αποστολή της Δικαιοσύνης και το έργο του δικαστικού λειτουργού έχουν τεράστια κοινωνική αξία. Είναι βασικά στοιχεία της κοινωνικής ειρήνης, θεμέλια της αρμονικής συνύπαρξης των μελών της κοινωνίας.

Η κρίση του δικαστή και του εισαγγελέα είναι αναπόφευκτο να φέρει τη σφραγίδα και της προσωπικότητάς του. Ο σωστός όμως δικαστικός λειτουργός, για να εφαρμόζει ορθά το δίκαιο, οφείλει να επιχειρεί τη δύσκολη μεν αλλά γενναία υπέρβαση όλων των συνισταμένων και της προσωπικότητάς του και των εξωγενών παραγόντων. Δεν είναι αυτό εύκολα κατορθωτό και πάντως δεν είναι πλήρως δυνατό. Η δικαστική μας παράδοση έχει να επιδείξει αναρίθμητα παραδείγματα απροσωπώληπτης και ανεπηρέαστης απονομής του δικαίου, σε όλες τις εποχές και κάτω από ποικίλες περιστάσεις, κάποτε πολύ δυσμενείς για τη Δικαιοσύνη και τους δικαστικούς λειτουργούς.

Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις επισημάνσεις, στις σύγχρονες πλουραλιστικές κοινωνίες είναι αναμφίβολο ότι ο δικαστής και ο εισαγγελέας, για να ανταπεξέλθουν στο δυσχερές έργο τους, έχουν ανάγκη από αυξημένο κύρος. Μόνη η δικαστική τήβεννος δεν τους προσδίδει αυτό το κύρος. Οφείλουν να αγωνίζονται καθημερινά για να κατακτούν την αναγκαία κοινωνική αναγνώριση και τον απαιτούμενο για το λειτούργημά τους σεβασμό. Από μόνος του ο δικαστικός λειτουργός δημιουργεί ή φθείρει το κύρος του. **Αυτό όμως το κύρος δεν μπορεί να επιτευχθεί από μέρους των δικαστών και των εισαγγελέων παρά μόνο όταν στις δίκες η διαδικασία είναι υψηλού επιπέδου και οι αποφάσεις που εκδίδονται είναι δίκαιες. Η διαδικασία πρέπει να αντέχει στη δημοσιότητα και οι αποφάσεις να πείθουν για την ορθότητά τους, με την ορθή επιχειρηματολογία του σκεπτικού τους και με διατακτικό το οποίο να είναι αποτέλεσμα δικανικού συλλογισμού λογικά αναμφισβήτητου και κοινωνικά αποδεκτού.** Έτσι μόνο εμπεδώνεται η γενική πεποίθηση του κοινωνικού συνόλου στην ορθή κρίση

των δικαστικών λειτουργιών και εξασφαλίζεται η εμπιστοσύνη της κοινωνίας στη Δικαιοσύνη της.

Η «λυδία λίθος» σε όλη αυτή την εναγώνια προσπάθεια της ορθής και δίκαιης δικανικής κρίσης, της αμερόληπτης και ανεπηρέαστης, παραμένει πάντα η προσωπικότητα του δικαστικού λειτουργού. Του δικαστικού λειτουργού που παράλληλα οφείλει να έχει ανοιχτά τα αυτιά του στη φωνή της κοινωνίας και στις αληθινές αξίες της κοινωνίας.

Βέβαια κανείς δεν λέει και ούτε και επιθυμεί, η νομική επιστήμη και η δικαστική εξουσία να συμπορεύεται με τις επιταγές του όχλου. Ενός όχλου που ιδιαίτερα σήμερα, με την ευχερέστερη εφαρμογή μηχανισμών προπαγάνδας είναι εύκολα χειραγωγίσιμος.

Όπως εξ άλλου είχε πεί και η Πρόεδρος της Δημοκρατίας η δικαιοσύνη δεν απονέμεται με βάση το κοινό περί δικαίου αίσθημα αλλά σύμφωνα με το Σύνταγμα και τους Νόμους.

Η θέση αυτή της Προέδρου συνιστά μια επίσημη παραδοχή ότι δίκαιο είναι μόνο ότι είναι νόμος και απονομή δικαιοσύνης είναι αποκλειστικά εφαρμογή του νόμου, καθώς οι δικαστές οφείλουν να είναι ανεξάρτητοι και αμερόληπτοι και τα θεμέλια του κράτους δεν υποτάσσονται στο λαϊκισμό, τις πλειοψηφίες και τους εφήμερους συσχετισμούς .

Κράτος δικαίου όμως δεν είναι το κράτος της αυτοκρατορίας του νόμου αλλά εκείνο στο οποίο η κρατική εξουσία οριοθετείται με νομικές εγγυήσεις που αφορούν τον χωρισμό των εξουσιών , την κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, την ανεξάρτητη Δικαιοσύνη και τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων .

Ως ανέφερα και παραπάνω το άρθρο 10 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στη ελευθερία της έκφρασης, δηλαδή στην ελευθερία της γνώμης, μετάδοσης πληροφοριών ή ιδεών καθώς και στο δικαίωμα κριτικής των πράξεων των κρατικών οργάνων κατ'εξοχήν δε των δικαστικών αποφάσεων στις οποίες συμπυκνώνεται η δικαιοσύνη.

Η έκφραση γνώμης που απορρέει από το κοινό περί δικαίου αίσθημα , ως κριτήριο για την ορθότητα των δικαστικών αποφάσεων, συνιστά την άποψη της κοινωνίας για το τι είναι δίκαιο ή άδικο.

Η ταύτιση του δικαίου με το νόμο και η ταύτιση του κράτους δικαίου με τη νομιμότητα εξοβελίζει από τον ορίζοντα του δικαίου τον στενό δεσμό που συνδέει το δίκαιο με τη δικαιοσύνη, την απαίτηση δηλαδή ο νόμος να είναι δίκαιος και πολλω μάλλον η δικαστική απόφαση να είναι δίκαιη, να απονέμει δικαιοσύνη, αυτή που αρμόζει στη συγκεκριμένη περίπτωση, δηλαδή στον συγκεκριμένο κατηγορούμενο με τις συγκεκριμένες πράξεις που έχει τελέσει.

Η αρχή της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, ως πεμπτουσία του κράτους δικαίου δεν συνίσταται απλά στην εφαρμογή του νόμου ούτε στον εξοβελισμό από τον ορίζοντα του δικαστή του κοινού περί δικαίου αισθήματος ή της κοινής γνώμης, αλλά στην εφαρμογή της διάκρισης των εξουσιών. Η δικαστική ανεξαρτησία, που είναι η κορυφαία στιγμή της δημοκρατίας, δεν θεμελιώνεται μακριά από τις αντιλήψεις, τις πεποιθήσεις και τις αξίες της κοινωνίας αλλά μαζί με αυτές , κατεξοχήν δε με τις πεποιθήσεις για το τι είναι δίκαιο ή άδικο.

Η ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας δεν κινδυνεύει από το κοινό περί δικαίου αίσθημα αλλά από τις επεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας. Καθήκον του δικαστή δε είναι απλά να υπηρετεί τους υπάρχοντες νόμους αλλά η ανεύρεση της δίκαιης λύσης, της δίκαιης ποινής στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης με δίκαιες δικαστικές αποφάσεις σύμφωνες με τη δικαιοσύνη.

Κράτος δικαίου δεν είναι απλά το κράτος του νόμου αλλά αυτό που εξασφαλίζει τους μηχανισμούς του ελέγχου του και πρώτιστος θεσμός ελέγχου είναι και θα είναι πάντα το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Το κράτος δικαίου δεν βρίσκεται σε αντιπαράθεση με το κοινό περί δικαίου αίσθημα αλλά θεμελιώνεται στον δίκαιο χαρακτήρα του νομικού συστήματος από τον οποίο αντλεί τη νομιμοποίησή του, κατ' εξοχήν δε στο πεδίο των δικαστικών αποφάσεων που αφορούν την ίδια την πρακτική της δικαιοσύνης .

Αναμφισβήτητα οι αποφάσεις της δικαιοσύνης δεν μπορεί να λαμβάνονται σε καμιά απολύτως περίπτωση με βάση το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Και τούτο διότι σε μιά οργανωμένη πολιτεία, η δικαιοσύνη ακολουθεί πιστά τους κανόνες του Συντάγματος και το γράμμα του Νόμου. Τούτο όμως δεν αναιρεί το γεγονός ότι οι αποφάσεις της δικαιοσύνης εκδίδονται στο όνομα του ελληνικού λαού.

Και δεν μπορεί οι αποφάσεις να έρχονται αντιμέτωπες με το αίσθημα δικαίου της συλλογικής συνείδησης της κοινωνίας των πολιτών.

Ίσως η ελληνική δικαιοσύνη να αντιμετωπίζει, ίσως λέω κρίση και αμφισβήτηση από ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας, για τους λόγους που προανέφερα, όμως η εν λόγω κρίση που διέρχεται η Ελληνική Δικαιοσύνη, δεν αναιρεί το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των δικαστικών λειτουργών εκτελούν τα καθήκοντα τους με πλήρη ευσυνειδησία, ακεραιότητα, συνέπεια και αφοσίωση στο σύνταγμα και τους Νόμους, στο ύψος των περιστάσεων και μακριά από οποιαδήποτε μορφή πολιτικής ή άλλης παρέμβασης, με διαφάνεια, αντικειμενικότητα και αμεροληψία.

Και τούτο είναι απολύτως αναγκαίο διότι όπως αναφέρεται και στην Πλατωνική Ιδανική Πολιτεία, «όταν η δικαιοσύνη επικρατεί, επικρατεί κοινωνική γαλήνη, ενώ όταν απουσιάζει επικρατεί η διχόνοια». Κατά δε τον Σωκράτη «χωρίς τη δικαιοσύνη δεν είναι δυνατό να γίνει κανείς ενάρετος πολίτης», ενώ κατά τον Αριστοτέλη «όταν ο άνθρωπος απομακρύνεται από το νόμο και τη δικαιοσύνη γίνεται χειρότερο από όλα τα ζώα».